

Auteur: dr. René Süß

Luthers theologisch testament. Over de Joden en hun leugens
Uitgegeven door VU University Press, 29.95 euro

UIT DE INLEIDING TIJDENS DE BOEKPRESENTATIE:

"Als we de CIDI definitie van antisemitisme hanteren, die als volgt luidt: 'Het anders behandelen van Joden als persoon of als groep, dan andere mensen of bevolkingsgroepen, in het bijzonder het je vijandig opstellen ten opzichte van Joden op grond van vooroordelen', dan moeten we vaststellen dat Luther, die aan de wieg van de reformatie stond, levenslang een Jodenhater is geweest en bepaald geen kleine.....
Bekijken we het traditionele, geretoucheerde portret van Luther, gangbaar onder theologen dan krijgen we een oud, ziek en teleurgesteld man te zien die aan het einde van zijn leven gal spuwt over de Joden, die zich maar niet willen bekeren. Zeker, Luther was oud en hij werd door vele kwalen geplaagd. Niettemin slaagde hij er in om ook in 1543 nog een enorme theologische productie op zijn naam te zetten, afgezien van zijn preken alleen al drie anti-Joodse geschriften en hij was stellig ook teleurgesteld, maar dat was hij niet pas in 1543, maar al aan het einde van de jaren twintig, na een opflakking van hoop in zijn geschrift *Das Jesus ein geborener Jude sei* uit 1523. Koud drie jaar daarna horen we zijn uitleg van ps.109: 'Zo is de vloek en de verstokking van de Joden zo door hun hart en zinnen gegaan, door merg en been, dat er geen hulp noch goede raad meer bestaat. Wegsmelten moeten zij in de hel zonder er ooit nog uit te komen of rein te worden'. het is een terugval in zijn oude positie die niet meer zal worden verlaten.... Hoe zit het boek in elkaar?

Een beschrijvend eerste deel met een historisch overzicht en de twee theologische thema's die cruciaal zijn voor de ontwikkeling van Luthers negatieve kijk op de Joden: zijn uitleg van de Hebreeuwse bijbel als het 'Oude Testament' en de kwestie van de verhouding van Wet en Evangelie.... In het tweede deel een toelichting en commentaar op de belangrijkste thema's uit het meest felle van zijn geschriften: *Von den Juden und ihren Lügen*, een schoolvoorbeeld van een smaadschrift.... Driemaal traceer ik de weg van een 'Endlösung' van de 'Judenfrage' . De eerste in maal in Luthers werk zelf, een tweede maal in het door hem geïnspireerde denken van twee Duitse historici en een kerkleider, een derde maal in de weg die de nazi's gingen..... Wat mijn onderzoek ondermeer aan het licht heeft gebracht, is uiterst actueel: de vaak onderschatte, dodelijke macht van het woord, vooral als het in het verlengde van het Woord met een hoofdletter wordt uitgesproken. Luther was zich daar zeer goed van bewust..... De vernietigende woorden die Luther constant aan het adres van de Joden richtte, de manier waarop hij hen systematisch demoniseerde, hadden na een lange incubatieperiode hun effect in de vernietigende daden van de nazi's. Uit Franz Kafka's mond werd eens opgetekend: 'Het woord is een beslissing tussen leven en dood. Woorden zijn wegbereiders voor toekomstige daden, vonken van toekomstige branden....